

Savarankiškas skaitymas

Poetas Marcelijus Martinaitis.
E. Levin nuotrauka

Marcelijus Martinaitis (1936–2013) – poetas, eseistas, vertėjas, pjesių autorius, Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas (1998), Sąjūdžio dalyvis, padaręs didžiulę įtaką Lietuvos literatūrai ir kultūrai. Kūrėjas yra išleidęs per trisdešimt leidinių, jo poezija versta į anglų, švedų, norvegų, prancūzų, lenkų, vokiečių, latvių, estų, ukrainiečių ir kt. kalbas. Vienas garsiausių kūrinių – eilėraščių rinktinė „Kukučio baladės“ (1977, 1986), kur veikia naivus ir keistas folkloro personažas žemaitis Kukutis, ieškantis savęs, atskleidžiantis susvetimėjimo ir susidvejinimo būseną.

Pagal Rimantą Kmitą „Visuotinė lietuvių enciklopedija“

Perskaitykite lietuvių poeto M. Martinaičio eilėraštį „Eksperimentas“ ir užrašykite, kokių klausimų kilo jį skaitant. Bendradarbiaudami ieškokite atsakymų, pasidalykite mintimis.

Eksperimentas

Ko jis nedarė su savimi,
kad būtų toks,
koks savaime yra,
kai nesistengia būti toks,
koks savaime yra.

Ir ko jis nedarė:
grūdinosi šaltam vandeny
daug skaitė
dainavo
žiūrėjo į dangų
gulėdamas žolėje

Visa tai veltui
galvojo
juk neįmanoma pasidaryti tokiam
koks savaime esi
– o kada stengiesi būti toks
koks savaime esi
tada ne savaime esi toks
koks jau savaime esi

Ir ko jis nedarė:
kai tik pasidarydavo toks
koks savaime yra
– tada jis būdavo savaime toks
koks ne savaime yra

Ir jis suvaitojo
dieve
jeigu tai mato kas nors
kokia tai gėda
galvojo
kol ne vėlu
– reikia bėgti

Ir pasileido jis bėgti
jausdamas
kad ne savaime jis bėga
ne taip
lyg bėgtų pats sau
ne taip
kaip bėga nesistengdamas
kad bėgtų taip
kaip bėga nesistengdamas
– kaip iš tikrųjų bėga

Ir kiek jis stengėsi nesistengti
– vis tiek tai buvo stengimasis stengtis
kad nesistengtų

Koks pasityčiojimas
galvoja
koks visa tai pasityčiojimas
matyt
mane kas nors tyčia klaidina
kad dar labiau susipainiočiau

Bet juk neįmanoma bėgti dėl to
kad nebėgtum
– o vis tiek reikia bėgti
nes tai mato gal būt
aukštesnę jėga

Pagalvojo:
jeigu sustosi
tai vėl ne savaime sustosi
o norėdamas būti toks
koks savaime esi nebėgdamas
– ir todėl reikia bėgti
pabėgti kaip nors
nuo šito kvailo bėgimo

Ir jis bėga
apkibęs pagalvių pūkais
nieko nematančiomis akimis
bėga bėgdamas pirma laiko
kol paslysta
– ir griūva ant jo
bekūnė
kelių pasaulių jėga

Marcelijus Martinaitis

Esame tu, kuo nebūti negalime. Šį tekstą galima perskaityti kaip dramatiškai paradoksalų tekstą apie tapatybę, be(ta)patybę, ne(ta)patybę. Mes esame tapatūs, jei esame, o ne tik turime, esame tokie, kokie esame, o nustojame būti savimi, kai stengiamės savimi tapti. Įsiveliame į ginčus su savimi, imame nuo savęs bėgti, nors rodosi, kad save vejamės. Mums atrodo, kad geriau bus ten, kur mūsų nėra.

Viktorija Daujotytė „Apie tapatybę, ne(ta)patybę, be(ta)patybę“